

Особливості становлення громадянського суспільства за умов конституційного процесу в Україні

Визначені в Конституції України завдання по створенню демократичної, соціальної, правової держави не можуть бути вирішеними без створення умов для формування громадянського суспільства. Адже відомо, що для транзитивних країн формування громадянського суспільства – найважливіша умова переходу їх до ринку і правової державності.

Теорія і соціальна практика переконливо доводять, що для становлення громадянського суспільства необхідно чітко представляти особливості країн, що знаходяться в процесі трансформації від тоталітаризму до демократії.

Серед особливостей транзитивних країн, в тому числі і України, які роблять прямий чи опосередкований вплив на становлення в них громадянського суспільства, можна виділити:

- відсутність глибоких демократичних традицій у докомуністичну епоху в більшості з цих країн;
- необхідність вирішення в перехідний період розвитку цих країн двоєдиного завдання: демократизації політичного і соціального життя суспільства і створення в цих країнах ринкової економіки;
- те, що вони реалізуються в умовах перманентної кризи цих країн. Звичайно, форми прояву цієї кризи в різних транзитивних країнах можуть істотно відрізнятися: від зниження рівня легітимності правлячого режиму в політичній сфері і появи елементів депресії, до глибокої, всеосяжної кризи;
- зростання частки тіньової економіки в сукупності економічної діяльності, зростання злочинності, криміналізація посттоталітарного суспільства;

- конфліктність перехідного процесу;
- зниження життєвого рівня основної маси населення, його розшарування, маргіналізацію;
- високий ступінь еталітаризму, утриманства, пасивності в суспільстві, укорінену звичку до духовної і політичної несвободи, а також деякі особливості менталітету їхніх народів;
- наявність істотних зрушень у духовній сфері життя посттоталітарного суспільства, виникнення в ньому соціальної аномії, тобто стану ціннісно-нормативного вакууму в суспільстві, коли руйнування старого, звичного набагато випереджає зміни у свідомості та ін.

Що необхідно робити, щоб знизити негативний вплив цих особливостей розвитку транзитивних країн на становлення в них громадянського суспільства?

Необхідно, насамперед, Україні, іншим транзитивним країнам повною мірою використовувати історичний досвід держав, що ефективно вирішили завдання перехідного періоду. Цей досвід містить у собі: формування правової держави, що, за словами Мішеля Дюверже є «нічним сторожем громадянського суспільства»; відмову від політики «невтручання» в економіці і соціальній сфері, економічне регулювання «м'якими» засобами; опору в ході проведення економічних реформ на приватну ініціативу, трансформацію "дикого ринку" в "ринкову економіку"; проведення сильної соціальної політики держави; прийняття соціально орієнтованого законодавства, яке дозволило б скоротити соціальну нерівність; проведення справедливої приватизації, в результаті якої з'являється середній клас; допомогу в становленні багатопартійної системи, суспільних організацій, сильного й організованого профспілкового руху; захист вітчизняного виробника від транснаціональних корпорацій; зниження податків до оптимального рівня; проведення комплексної виховної роботи з метою консолідації

суспільства на патріотичних засадах; боротьбу з корупцією влади, з криміналізацією суспільства та ін.

Реалізація цих завдань значно прискорило б становлення в Україні громадянського суспільства і сприяло створенню демократичної, соціальної, правової держави, побудова якої проголошено в Конституції України.